

(De Twentsche Courant Tubantia, 11 december 2008)

Hij werkt al twaalf jaar samen met misdaadverslaggever Peter R. de Vries. Speurneus eerste klas is detective Bert Santema uit Rijssen. Hij heeft het vak gewoon in de vingers. "Je moet niet achter elke boom een vijand zien staan. Maar wel altijd even gaan kijken. Voor de zekerheid."

Niet achter elke boom een vijand zien

Die beruchte uitzending over Joran van der Sloot? Ja, daar heeft hij aan meegewerkt. Zijn detectivebedrijf legde vanuit een observatiebus onder meer op beeld vast hoe Van der Sloot naar de auto van zijn 'vriend' Patrick toeloopt en instapt. Voor Santema niks bijzonders. Het registreren van bewegingen van verdachten is zijn dagelijkse werk. Of het nou om pedofielen, oplichters of verdachten van een moord gaat, aan bijna elk dossier in de uitzending van Peter R. de Vries heeft Santema wel zijn steentje bijgedragen. Op zondagavond schaaft hij zich voor de televisie en ziet dan regelmatig de beelden van zijn eigen hand terug. Naast hem zit steevast zijn oudste zoon.

"Alex is een groot fan van Peter. Hij heeft zelfs een Peter R. de Vries t-shirt. En eerlijk is eerlijk, zelf ben ik ook hartstikke trots op hem. Geweldig dat hij onlangs een Emmy Award heeft gewonnen." Ze weten precies wat ze aan elkaar hebben, vertelt Santema. Peter R. de Vries is loyaal. En dat is hij zelf ook. Een man een man, een woord een woord. Die loyaliteit legde twaalf jaar geleden de basis onder hun vriendschap en samenwerking.

Eerlijkheid. Het werd hem vroeger al met de paplepel ingegoten. Want zo'n braaf jongetje was Bert Santema nou ook weer niet. Hij groeide op in de Hengelose wijk Nijverheid en haalde daar regelmatig kattenkwaad uit met z'n vriendjes. "De meester van school stond ook regelmatig bij ons op de stoep. Dan was ik weer ondeugend geweest. Nooit heel erg hoor. Een natte spons op de stoel van de meester, dat soort werk. Maar ik was er wel altijd wel bij als er weer iets ondernomen werd. Van mijn ouders kreeg dan huisarrest. Er waren duidelijke regels en normen en waarden. En ging je een grens over, dan volgde er straf. Punt uit.

Die regels golden thuis, maar ook op school. Ik zat op de Da Costaschool. Daar heb ik ontzettend veel geleerd van mijn hoofdonderwijzer, meester Timmer. Veel parate kennis. Alle d'tjes en t'tjes op de goeie plek. En hoofdrekenen. Wie kan dat tegenwoordig nog? Meester Timmer was van de oude stempel. Hard, doch rechtvaardig. Daar heb ik in m'n latere leven wel een voorbeeld aan genomen, ja."

Toen Santema de Jan van Nassau-mavo had afgerond meldde hij zich aan voor de heao. Tegelijkertijd schreef hij zich in voor een politie-opleiding. "Niet uit roeping hoor. Dat vind ik zo'n groot woord. Het was de romantiek van 't vak die trok. En het feit dat ik slecht tegen onrecht kan. Nog steeds. Ik meldde me destijds aan voor standplaats Rotterdam. Fervent Feyenoordfan he?! Tot mijn eigen verrassing werd ik daar in oktober 1980 aangenomen."

Een harde leerschool volgde. "Ik was voor de Rotterdammers toch het boertje uit Twente. Waar heb je de tractor neergezet?", riepen ze, als ze me zagen. Maar ik was niet bang voor ze. Gelukkig kon ik makkelijk leren. Mooie cijfers dwingen toch respect af. Voordat ik het wist had ik een baan op Bureau Eendrachtsplein, een paar honderd meter van het Feyenoordstadion af. Reken maar dat ik mezelf regelmatig 'uitleende' voor assistentie tijdens wedstrijden in De Kuip. Ik heb daar heel wat aardige partijtjes voorbij zien komen."

De agenten van bureau Eendrachtsplein keken de hele week uit naar de vrijdagmiddag. "Dan gingen we samen 'bieren' in onze stamkroeg Melief Bender. Oergezellig. Ik had een bijnaam. De prins, noemden ze me daar. Vanwege mijn gelijkenis met Willem Alexander. Of ik dat vervelend vond? Welnee. Ik word liever 'de prins' genoemd dan 'de gebochelte van de Notre Dame'. Nog niet eens zo lang geleden was ik in Rotterdam en stapte m'n ouwe stamkroeg weer eens binnen. En jawel hoor, ze wisten het nog. Als dat de prins niet was.....".

Een wereldtijd had hij in Rotterdam. "Drie keer als agent naar een concert van Madonna geweest, U2 gezien, drie keer Michael Jackson. En allemaal vanaf een hele leuke plek hoor! Die Michael Jackson trof ik backstage. Wat een deceptie. Hij kwam nog niet tot aan mijn borstkas! Maar mijn werk bestond uiteraard niet alleen uit van die buitenkansjes. Ik ben in mijn Rotterdamse tijd vaak aanwezig geweest bij secties. Ik heb heel wat lichamen van binnen gezien. Maar gelukkig kan ik heel makkelijk een knop omzetten. Ik at nadien rustig en met smaak een portie spareribs."<QA0>

In 1988 maakte Santema de overstap naar de recherche. Hij begon met simpele klussen. Winkeldiefstal. Mishandeling. "Bij de recherche moet je je zaken verdienen. Klein beginnen. Hoe meer zaken je tot een goed einde brengt, hoe groter de zaken zijn je toegeschoven krijgt. Sommigen komen nooit verder dan de winkeldiefstallen. Je moet het vak natuurlijk wel goed in de vingers hebben. Mijn credo is altijd: "Je moet niet achter elke boom een vijand zien staan. Maar je moet wél even gaan kijken. Voor de zekerheid. Je komt altijd een stap verder als je mogelijke daders of scenario's uitsluit." Eigenlijk zouden volgens hem 'gewone' burgers ook veel meer die houding moeten aannemen. "Kijk nou eens naar die vele relatiemoorden die gepleegd worden. Hele gezinnen worden vermoord. Dat 'fenomeen' is de laatste vijf jaar enorm toegenomen. Dat mogen we onszelf ook aanrekenen. We signaleren niet op tijd dat er iets aan de hand is. In deze egoïstische consumptiemaatschappij zijn we over het algemeen met onszelf bezig. En natuurlijk, je mag ook best voor jezelf kiezen. Het leven gezellig voor jezelf maken. Maar we moeten met z'n allen wel de interesse voor elkaar blijven houden. We leven niet alleen voor onszelf. Als een vriendin, buurvrouw of een moeder op het schoolplein vijf keer achter elkaar een blauw oog heeft, is dat niet normaal. We zien het ook wel, registreren het, maar we reageren er niet of nauwelijks op. De sociale controle in Nederland is abominabel. En als er dan weer zo'n relatie- of familiedrama plaatsvindt, dan roepen we met z'n allen dat we wel gezien hebben dat er daar wat aan de knikker was. Dat is niet goed. We moeten veel eerder in actie komen en aan de bel trekken als we huiselijk geweld vermoeden."

In Rotterdam mocht Santema al snel z'n eerste overval doen. En meteen daarna z'n eerste moordzaak; de moord op de 56-jarige Rotterdamse taxichauffeur George Frensdorff. In de nacht van 25 op 26 februari 1994 stappen twee mannen bij Centraal Station in zijn taxi. Enkele minuten later krijgt hij een nekschot. Twintig rechercheurs worden op de zaak gezet, onder wie Bert Santema. "We gingen voortvarend te werk, maar er kwam niet snel resultaat op tafel. Daarom werd ons team na een paar maand teruggebracht tot vier man. Daar was ik er eentje van. De zaak Frensdorff liep moeizaam, maar ik zag nog wel aanknopingspunten.

Mijn vrouw Gea en ik besloten net rond juni van dat jaar naar Rijssen te verhuizen. En eind juli gingen we er even tussenuit op vakantie. Ik was dus een tijdje uit de running. Toen ik terugkwam in Rotterdam bleek de zaak Frensdorff inmiddels in het archief opgeborgen. Daar had ik geen vrede mee. Het werk was nog niet af, er waren nog open eindjes. Ik werd op andere zaken gezet, maar heb steeds bij de korpsleiding aan de bel getrokken. Maak mij vrij om deze moordzaak op te lossen, was mijn verzoek. Maar daar werd niet op gereageerd.

Op dat moment kwam Peter R. de Vries in beeld. Hij wilde op televisie aandacht besteden aan deze moordzaak en vroeg mijn medewerking. Die heb ik toegezegd, maar de korpsleiding floot me terug. Ik mocht niet meewerken aan het programma en moest van de leiding onmiddellijk stoppen met deze moordzaak. Toen zat ik in een uiterst moeilijke positie. Er werd mij gevraagd loyaal te zijn naar de leiding. En ik ben loyaal. Maar ik voelde ook verplichtingen richting de wanhopige weduwe van George Frensdorff. Ze was totaal de weg kwijt.

Ik wist zeker dat ik de moord op kon lossen als ik nog wat tijd zou krijgen. Ik had hele duidelijke aanknopingspunten, maar had er gewoon meer tijd voor nodig. Toen heb ik een keuze gemaakt. Ik er vol voor gegaan. Dat betekende dus ook dat ik mijn medewerking aan het programma van Peter R. de Vries niet heb teruggetrokken. Natuurlijk wist ik dat dat consequenties zou hebben. Ik dacht dat ik overgeplaatst zou worden. Maar ik kreeg ontslag. Daar had ik geen moment op gerekend. Voor mij voelde het alsof ik de 'doodstraf' kreeg. Oneervol ontslag is de allerswaarste straf die je als politieman kunt krijgen. De twee daders werden in oktober 1996 veroordeeld. De zaak Frensdorff was opgelost, maar de vlag ging niet uit. Precies rond die tijd werd ik ontslagen. Een heel verwarrende situatie. In die periode heb ik naar de sigaretten gegrepen. Ik had nog nooit gerookt, dus dat zegt wel wat."

Santema kijkt niet rancuneus achterom. Hij is een vechter. "Ik heb een geweldige tijd gehad bij de politie, maar ben gewoon het slachtoffer geworden van een machtspelletje. Van een korpsleiding die vond dat die Santema het niet beter mocht weten dan zij. Die een voorbeeld wilde stellen richting andere collega's. Feitelijk is het de actie van een man. Maar daar laat ik m'n leven niet door verzieken, hoor. Dat zou zonde zijn."<QA0>

In z'n eentje begon hij in Rijssen een detectivebureau. "Inmiddels zijn we met z'n vieren. We worden veel ingeschakeld door Peter R. de Vries, die altijd loyaal is gebleven. Maar we doen daarnaast allerlei ander werk. Antecedentenonderzoek bijvoorbeeld. Als iemand tijdens een sollicitatiegesprek zegt dat hij op Nijenrode heeft gestudeerd schakelt de toekomstige werkgever ons soms in om te onderzoeken of deze sollicitant niet te hoog van de toren blaast. We plaatsen ook observatiecamera's bij bedrijven. Soms bestaat het vermoeden dat iemand van het eigen personeel klauwt en dan worden wij geacht het bewijsmateriaal te leveren. We werken in het hele land."

Angst kent Santema niet. "Bang voor een afrekening?. Nee hoor, dat ben ik nooit geweest. Ik sta gewoon in het telefoonboek. Iedereen kan me vinden. Ik heb helemaal geen zin om de rest van m'n leven achterom te kijken. Dat is ook niet nodig. Ik doe niks wat niet door de beugel kan. Ik ben bezig met waarheidsbevinding, met feiten verzamelen. Eerlijk en betrouwbaar je werk doen, daar draait het gewoon om. Mijn ervaring is dat daders van een misdrijf meestal wel beseffen dat ze de fout in zijn gegaan. Ze weten het donders goed zelfs. Dan moeten ze het ook sportief oppakken als ze betrap worden. Punt."

Hij is het met Geert Wilders eens dat het grootste deel van de strafbare feiten door buitenlanders worden gepleegd. "Dat valt cijfermatig niet te ontkennen. Maar de vraag is: hoe komt dat? Daar hoor je maar weinig mensen over. Ik vind dat we te weinig respect hebben voor elkaar in deze multiculturele samenleving. We moeten elkaar veel meer serieus nemen, met elkaar in gesprek gaan, ons inleven in de cultuur van andere mensen. Natuurlijk moeten buitenlanders zich aanpassen, maar laten wij hen dan op z'n minst het gevoel geven dat ze welkom zijn.

In mijn werk heb ik nog nooit problemen gehad met buitenlanders. En ik heb veel me ze te maken gehad toen ik in Rotterdam ging werken. Ik zeg niet 'goed gedaan jochie' als een Marokkaanse of Surinaamse jongen de groentenboer beroofd heeft. Neem van mij ook aan dat geen enkele vader of moeder trots is op een zoon die de groentenboer overvallen heeft. Ook buitenlandse ouders niet. Als je mensen, van welke huidskleur dan ook, met respect behandeld krijg je het altijd terug. Dat heb ik echt in de praktijk ervaren. We moeten ons veel meer openstellen voor de ander. Daar zijn we bang voor, vooral als hij uit een andere cultuur komt. Ik voel me echt geen haar beter omdat ik wit ben. En ik woon liever naast een sociale buitenlander dan naast een a-sociale Nederlander."

Bert Santema houdt van de goede dingen des levens. Een zondagskind noemt z'n vrouw hem. Een Bourgondiër, die met volle teugen van het leven geniet. "Ik kan genieten van simpele dingen hoor. Lekker koken voor het gezin. Een barbecuetje met vrienden in de tuin. Vrienden uit het westen zeggen wel eens tegen; wat moet je daar toch in Rijssen? Maar ik heb het hier geweldig naar m'n zin. Je zult mij op zondag geen gras zien maaien of de auto wassen. Zwaar gereformeerd of islam, iedereen verdient respect. Verder ga ik compleet m'n eigen gang. En dat wordt in Rijssen gelukkig óók gerespecteerd. Ik heb hier mijn leven, mijn werk én mijn gezin. Dat is geluk. En weet je wat het grootste geluk is? Met de jongens op zaterdag langs de lijn staan bij Excelsior'31! Daar kan maar heel weinig aan tippen."

Hij werd geboren op 12 november 1961 in Hengelo. Samen met z'n broer en zus groeide hij op in de wijk Nijverheid. Hij bezocht de Da Costaschool. Mooie jeugdherinneringen liggen daar. Die haalde hij nog eens op tijdens een reünie van de zesde klas, in 1997. Zijn moeder is in 1984 overleden, zijn vader woont nog in Hengelo, net als z'n broer en zus. Hij doorliep de Jan van Nassau-mavo in Enschede (nu Ichthuscollege). Hij werd aangenomen op de politie school en kreeg, op eigen verzoek, standplaats Rotterdam. Op 1 januari 1982 trad hij aan bij de uniformdienst. In 1988 stapte hij over naar de recherche. In oktober 1996 kreeg hij oneervol ontslag vanwege het negeren van een dienstbevel.

Hij begon een eigen detectivebureau (DBS B.V.) vanuit zijn woonhuis aan de Nieuwenhuisstraat in Rijssen. Sinds 2003 begon hij een technisch beveiligingsbedrijf (DBS Technology B.V.), dat in diverse sectoren actief is, waaronder de overheid, retail en transport. Inmiddels heeft hij drie personeelsleden in dienst.

Hij is getrouwd met Gea en heeft twee zoons; Alex (12) en Chris (7). Ze delen met drieën een grote passie: voetbal. Hij is blij als FC Twente of Heracles goed presteren, maar zijn hart gaat uit naar Feyenoord. Het mag dan even niet goed gaan met z'n club, als rasoptimist ziet hij de zonzijde. "Door de vele blessures kunnen jeugdspelers zich profileren. Elk voordeel hep z'n nadeel."